ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVII — Број 188 — Субота, 6 август 1955

Повратак и борба с двојником

10

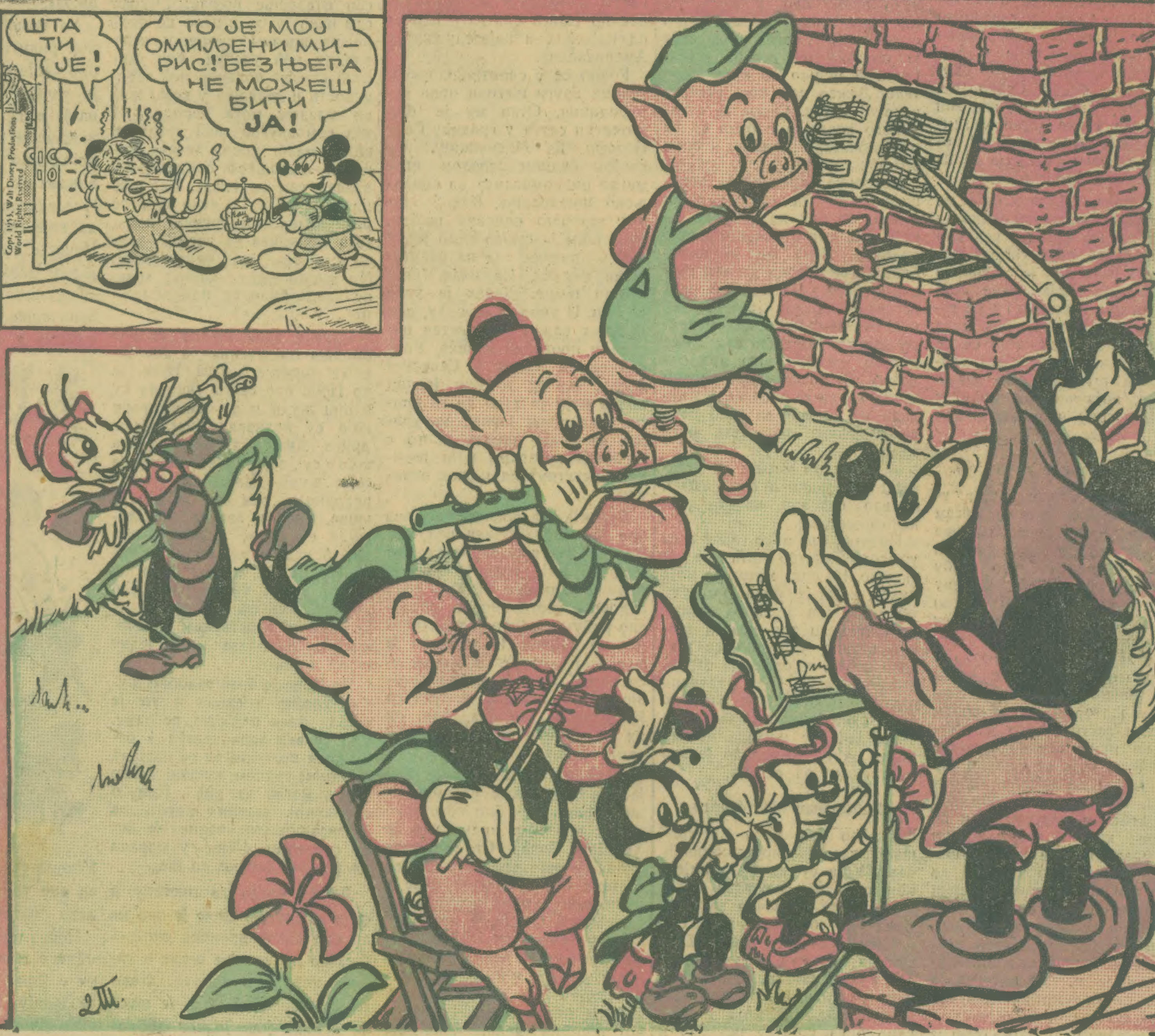

ПОКРАЈ МЕНЕ СЕ ЊИХАЛА КОБРА...

Из путописа чувеног ловца на дивље животиње Џона Хагенбека доносимо, у овом и идућем броју, један његов узбудљив доживљај у сијамској џунгли.

Сушта је истина, и њу ће потврдити свако ко је дуже времена провео у тропским крајевима, да сваки онај који је подлегао чарима џунгле целог свог живота, ма на ком крају света био, чезне за тим непроходним и опасним зеленилом. И сваки пут кад поново зађе у њега, осетиће исто, велико, готово дечачко узбуђење.

Лепоте и муке

Често ми се дешавало да ме је данима тресла тешка грозница у џунгли, стотинама километара далеко од најближе људске насеобине. Па ипак, кад би температура попустила и кад би се пред мојим очима указала непрегледна зелена дивљина, окупана сунцем и с небом у свим дугиним бојама, одмах сам заборављао све бољке и непријатности и био сам срећан што могу да се дивим величини и лепотама природе.

Али, не могу рећи да сам у џунглама био увек срећан и задовољан. Било је и ту дана кад ми ништа није полазило за руком, када је све ишло наопако. Тада сам заборављао ону лепоту око себе и најжучнијим псовкама давао одушке свом бесу. Свако би, например, био бесан кад би му диван тигар ушао у замку, па због несмотрености неког урођеника успео да се из ње извуче и побегне.

Тих дана, обично, није ме привлачио ни залазак сунца ни друге лепоте џунгле, већ сам очајан седео пред својим шатором. Тада ме је дражило све што је имало неке везе са џунглом. Москити су ме доводили до лудила. Тих дана су се и леопарди, који су се иначе увек у пристојној удаљености шуњали око нашег логора, појављивали ноћу у самом логору и односили нам козе и овце.

Леопард и гаур

Приликом таквог једног упада леопарда замало нисам страдао. Један леопард беше се ушуњао у наш логор. Пошто је месец бацао слабу светлост на велику шарену животињу, то нисам могао добро да нанишаним и метак је промашио. У истом тренутку леопард ме је спазио и појурио према мени. Имао сам још толико времена да скочим у шатор и да за собом спустим застор. Тако је, уместо на мене, леопард скочио на шатор, који се срушио јер није могао да издржи толики терет. Лежао сам непомично под дебелим платном, док су оштре канџе звери бесно раздирале велике комаде шатора. Имам само случају да захвалим што се мој верни слуга нашао у близини. Он је смело навалио на леопарда и бесомучно га стао ударати бамбусовим штапом. Животиња је најзад побегла, а мене су полумртвог извукли испод поцепаног шатора.

Исто тако непријатна била је и ноћна посета једног гаура, дивљег говечета. Он би нас све побио да ми у последњем тренутку није синула идеја да узмем из ватре једну ужарену главњу и да је бацим на побеснелу животињу. Гаур је, разјапљене чељусти, слепо јурнуо на усијано дрво, тако да се оно дубоко заболо у његов гркљан. Од страха и бола готово побеснела животиња почела је да бежи и пала је тек пола километра даље.

Најопаснији доживљај са змијом

И са змијама сам имао необичне доживљаје, али ниједан није био тако опасан као овај који ћу сада описати. То сам доживео у Сијаму, у близини Утарадита, крај једне мале притоке реке Менама. На томе месту ловио сам дивље водене птице којих је било толико да су често над нашим главама јата замрачивала небо.

Тога дана, после напорног лова, одједном сам пао као громом погођен. Мора да сам неко време био у несвести, јер кад сам се пробудио осетио сам ужасан бол, који је полазио од десног кажипрста и ширио се кроз цело тело. Лежао сам крај реке, у високој трави. Сунце је страховито пекло, а с брда су се приближавали опасни црни облаци.

Неколико тренутака покушавао сам да средим своје мисли, не бих ли утврдио на који сам начин доспео у овај положај. Прва ми је мисао била да ће облаци донети јаку кишу, која увек од ове реке направи право језеро, јер поплави земљиште километрима далеко. Покушао сам да се дигнем, да бих што пре одмакао од реке. Али, нисам могао ни да се макнем. Изгледало ми је као да тело неће да извршава заповести мога мозга.

— Џони, ти мораш да устанеш! — узвикнуо сам гласно, а као одговор на то чух неко шиштање.

Подигао сам мало главу и са ужасом схватио шта ме је снашло. На пола метра од моје руке, која је била потпуно обамрла, јер је кроз кажипрст прошао трн дрвета званог ританг, узрујано се њихала кобра, најопаснија отровница на свету. Њен надувени врат наранџасте боје блештао је на сунцу. Лишће мале гранчице, која се њихала испред мојих очију, изгледало је као да трепери од страха.

Непомичан пошто-пото

Осећао сам како ми грашке хладног зноја обливају чело. Уста су ми била одједном сува као осушена оскоруша. Прст је почео тако да боли да бих се најрадије продерао из свег гласа. Хтео сам да из њега извучем трн, али у овој ситуацији то нисам смео учинити, јер бих сигурно био изгубљен. Змија напада само бића која се покрећу и зато сам напрегао сву снагу и вољу да издржим бол и да останем непомичан.

Радознала, као и све друге, змија ми се приближавала. Сад се вукла покрај саме моје руке, тако да сам јасно осетио њену сомотску, влажно-хладну кожу.

Досађивали су ми ројеви москита. Гусенице и пијавице падале су с дрвећа и сисале ми крв с лица и руку. А змија је прилазила све ближе. Њена глава спустила се најзад на моје груди. У том тренутку један москито убо ме је у капак левог ока, који се одмах надуо, задајући ми неописиве болове. Ипак, нисам ни мрднуо. Као да је нешто приметила, змија нервозно диже главу, погледа свуда наоколо, а затим се стаде спремати да се на мојим грудима, свега 20 сантиметара од лица, увије у клупче.

Вода надолази

Ситуација је била више него неиздржљива. Ноге су ми биле утрнуле, мрави су ме гризли, сунце пекло, а језик се лепио за непца. Само да се не покренем! Упорно сам понављао ту реченицу све дотле док под мојим леђима не поче нешто да ме убада и страховито сврби. Већ ми је било свеједно. Хтео сам да устанем, макар ме страшни гмизавац одмах ујео. Нисам више могао да подносим све то. Одједном, чух неко чудновато шуштање, које је долазило од реке. Личило је на неко жуборење и крхање, које се великом брзином приближавало.

То је надолазила вода. Срце ми стаде од страха и лепо осетих како ми се коса диже на глави. Краљевска кобра узрујано је дигла главу с мојих груди, врат јој се надуо и она ме гледаше својим очима црним као зифт. Најзад поче полагано да се спушта низ моје тело. Жуборење воде чуло се све јасније. Мој страх беше се претворио у грозницу. Хтео сам да скочим и да побегнем. Али, змији као да се није журило. Њена глава била је сад на мојој левој руци. У том тренутку претрча преко мене неколико мошус-пацова (познао сам их по мирису) и кобра се трже. Морао сам остати непокретан.

За неколико секунада само, кад су болови у прсту мало попустили, покушао сам да створим праву слику о својој ситуацији. Све ближе жуборење воде уверило ме је да ће река ускоро доћи и до мене. А те мале брдске речице набујају невероватно брзо и немилосрдно носе све на шта наиђу.

Кобра, која је могла да се спасе на сваком дрвету, остаће свакако у мојој близини све дотле док за мене сваки покушај за спасавање не буде узалудан. Једна половина моје воље приморавала ме је да се не мичем с места, док је друга, која је постајала све јача, тражила да скочим и да се спасавам.

Вода је и даље надолазила. После неколико секунада, који су ми се учинили као вечност, осетио сам да змија силази с мојих груди. Вода је била још само неколико метара од мене. Змију више нисам видео. Да ли се била удаљила, или је чекала негде у близини, не знам. Страх од воде постао је већи од страха од змије.

(Наставиће се)

ТАЧНО ВРЕМЕ

Тако важан чинилац у нашем свакидашњем животу као што је означавање времена регулисан је окретањем Земљине кугле.

Ствар је, рекло би се, сасвим проста. Али, није тако. Окретање Земље не тече тако правилно, па она чак, из разлога нама засад још непознатих, на свом путовању кроз васиону помало и „посрће".

За свакодневни живот човека ово не мора да буде од значаја, али је зато необично важно кад тачно време затреба у истраживачком раду, у науци или индустрији. Тамо понекад један секунд претставља дуг размак времена, јер се тражи тачност у деловима секунда. У САД ову дужност обавља Опсерваторија америчке морнарице,

Опсерваторија израчунава тачно време помоћу извесног броја звезда, јер посматрање Сунца не даје довољно тачне резултате. Мада она располаже с неколико врста телескопа, за одређивање времена најпогоднији је један телескоп прилично просте конструкције, назван „фотографска зенитна цев".

Уместо окулара, доњи део ове „зенитне цеви" има мали базен напуњен живом. Кад светлост звезда прође кроз сочиво које се налази на врху овог инструмента, она се одбије од сјајне живине површине и долази у жижу, на малу фотографску плочу која се налази одмах испод сочива. У исто време једна направа, названа „хронограф", бележи тренутак експонирања, као и електричне сигнале произведене откуцајима једног од стандардних опсерваторских часовника.

Ови стандардни часовници тако тачно раде да је могућно отступање од највише једног хиљадитог дела секунда у току 24 часа.

Од колибе до универзитета

Мало је ко у Америци знао за доктора Лауренса Џонса док недавно радиорепортер Ралф Едвардс није упознао своје слушаоце с његовим животом и радом. А данас др Џонса сматрају једним од највећих и најзаслужнијих Американаца.

Родио се у сиротињи, као и толики други његови црни сународници. Отац му је био хотелски слуга у градићу Сент Џозефу, на Мисисипију. Са својом бедном зарадом није могао ни помислити на синовљево школовање. Кад је дечак завршио основну школу, пред њим је стајао само један пут — ропски рад на плантажама памука. Па ипак, није пошао њиме. Дечак је хтео да учи. И учио је — ноћу, док је дању радио као чистач ципела и продавац новина. Уписао се на колеџ у Северној Ајови, јер је то био једини колеџ који је хтео да га прими. Као први Црнац матурирао је у тој школи, и то с најбољим успехом који је икад постигнут од њеног оснивања.

Студије на универзитету пратио је такође тежак рад, којим се издржавао. Какве све послове није радио! Био је ноћни келнер у хотелу, прао судове у гостионицама, разносио робу из колонијалних радњи по кућама. И завршио је факултет, опет с најбољим успехом. Одмах је добио неколико примамљивих понуда из Њујорка и Бостона. Али, он их је одбио и вратио се међу своје земљаке.

Било је то 1909 године, кад је положај црних радника на америчком Југу био исто тако тежак као и у време кад је Херијета Бичер Стоу писала „Чича-Томину колибу". Стигао је тамо без пребијене паре у џепу, али с пуно планова за будућност. Одмах је почео да обилази сиромашне Црнце, убеђујући их да треба да шаљу своју децу у његову бесплатну школу под ведрим небом, коју је био отворио у кедровој шумици неког чика-Еда, некадашњег роба. Шумица се звала Пини Вуд, па је по њој доцније и читаво насеље тако названо.

У разговору с једним новинаром, др Џонс је овако описао отварање школе: „Чекао сам цело јутро и цело по подне на врелом сунцу и целу хладну ноћ узалуд. Али, мислио сам на поларну ноћ затуцаности и незнања у којој живи младеж мога народа. И кад сам другог дана предвече видео малог црног дечака, како ми плашљиво прилази, заплакао сам од среће. Ево мог првог ученика! Сетио сам се речи великог америчког педагога Хопкинса да ученик, клупа и учитељ чине универзитет. Ми нисмо имали клупе; дрвене кладе биле су нам довољне".

Идућег дана школа је већ бројала три ученика, а две недеље доцније — 29. Њих је др Џонс пре свега учио да су и они људи и да осим ствари које су познавали постоје и друге, више: духовна добра која су заједничка својина свих људи. Школа је радила редовно — сем кад је падала киша. Кад би захладнело, ложили су ватру и седели око ње. А кад је дошла зима, чика Ед им је дозволио да на једној малој чистини саграде колибу. Учитељ и ученици су је подигли сопственим рукама, имајући од алата само једну стару секиру.

Др Џонс је брзо задобио љубав својих ученика и то је школи била најбоља реклама. Сад су већ деца чекала у реду пред колибом да се настава с једном групом заврши да би друга могла да уђе. Глас о необичној школи ширио се Мисисипијем и ученика је било све више. Неки су морали да пешаче сатима до ње.

Да би могли да опстану и он и школа, др Џонс је оно мало слободног времена употребљавао на крчење шуме и гајење поврћа и памука. Тако се издржавао. А тада је школа добила још једног добровољног учитеља — Вилија Јенсија. И прву већу помоћ — неки Вебстер, трговац дрветом из Цекстона, поклонио им је дрвену грађу за подизање школе.

Уз помоћ ученика и њихових родитеља, који су за добро своје деце жртвовали своје слободне недеље, саграђена је лепа, велика зграда. Но, наишао је торнадо и готово је до темеља порушио. На рушевинама се опет дигла школа. И школско имање почело је да даје скромне приходе. Др Џонс је био пресрећан кад је једног дана могао да купи мулу да му вуче плуг, тако да ђаци више нису морали да му помажу у обрађивању земље.

Ускоро је основао и интернат за оне своје ђаке који су далеко становали.

Поред оног знања које се обично стиче у школи, ученици у Пини Вуду морали су да савладају још и два заната, како би се касније у животу лакше сналазили. Школу су завршила и Џонсова деца и остала у њој, да помогну оцу и замене га на том послу кад он више не буде имао снаге. Постепено, из основне школе израсла је гимназија, а из гимназије универзитет, који је добио име Пини Вуд, за успомену на шумицу у којој је почела настава.

Универзитет у Пини Вуду дао је Америци многобројне стручњаке: професоре, учитеље, лекаре, директоре неколико познатих школа, а један њен ученик данас је ректор универзитета. Па ипак, многи Американци нису знали ни да она постоји. А њој је била потребна помоћ. Зато је своју радиорепортажу Ралф Едвардс и завршио речима: „Нека сваки од вас који ме слушате приложи један долар за школу др Џонса!" Одзив је био велик. Преко милион људи послало је по један долар, тако да је школа била решена материјалних брига.

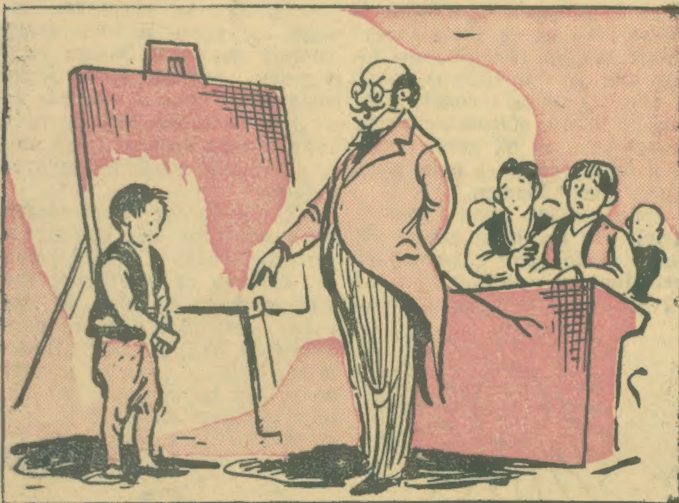
Др Џонс и данас стоји на челу своје школе. Иако је давно навршио седамдесету, он и даље неуморно ради на васпитавању младих генерација.

КАКО СУ НАС ВАСПИТАВАЛИ

Савремена педагогија јако је изменила начин васпитања. А како је то било пре једног столећа показује нам следећи чланак Светозара Марковића.

Ја сам ступио у једну од наших полугимназија... Долази на прилику у школу професор немачког језика. У школи је по обичају велика вика (а где ће деца од десет-петнаест година бити филозофи?). „Бре цукеле!" — том је речи обично грдио ђаке. „Каква то ларма, бре П. — обраћао се он цензору — који ларма?" Но П. је био честит друг и обично није никог казивао (зашто је сиромах често трпео грдње) и одговарао је обично: не знам, господине, — али се господин није задовољавао тим одговором и тражио је енергично ко је био немиран, и П. је морао да каже: сви су, господине, говорили, па нисам могао да приметим (или тако штогод). Е то је требало професору. Он је сад опет почињао: научићу ја вас итд. и изводио сваког трећег или петог да бије (може бити неће ко веровати, али је света истина), а може бити тај баш није био ни крив, ни дужан... Ја мислим да су оном професору ђаци највише пакостили који је с њима тирански поступао, и да су код њега најмање учили и знали (ја ту под знањем не разумем бубање из памет — код њих су највише бубали). Тукли су они просто из обичаја, из рутине, а често из тога што нису имали шта да раде у школи.

После таквог увода започела се лекција. Она је код тог професора била двојака, што је зависило од тога да ли је

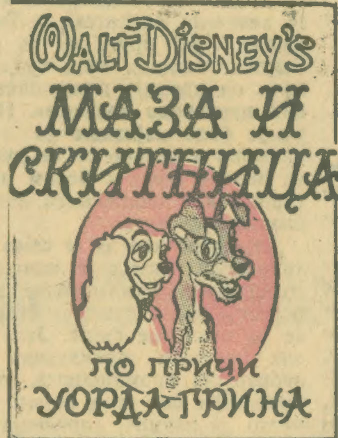
хтео да задаје лекцију или да слишава. У првом случају изводио је тројицу, који су били његови изабрани (међу којима сам био и ја) на средину да читају идућу лекцију, да „анализирају", као што се то називало, тј. ми смо читали какво правило и затим одмах примењивали га и објашњавали, преводећи с немачког на српски и са српског на немачки, а други су то морали да записују. Уколико ја разумем, то је било рационално што се ту све учило мислећи, и разуме се, да је ту много више остајало у глави, ако не баш све, и што смо даље учили, то се све више вежбао наш ум и био способнији за даљи развитак. И заиста, ми троје имали смо користи од тог учења и професор је сам то приметио... Зашто он није ту своју методу применио на све ђаке — бог би га свети знао, али он се није за њих старао, већ им је он стога омразио немачки језик да га савршено нико није хтео да учи... Да кажем о неким епизодама, које су вазда спроводиле његову лекцију. У последње две скамије седели су највећи у нашем разреду. С њима је он вазда имао посла, да их шаље којекуд: да му цепају дрва, носе воду, траже ћурке и прасиће итд., а кад им није могао наћи посла, онда их је просто терао из школе: ви си, брате... идите си кући (он је имао обичај да употребљава личну заменицу иза сваке треће речи). Учитељ испраћао је оне које је требало да учи с речима које су неприличне у сваком приличном друштву и у свакој породици. Но најстрашније је било за ђаке његово саслушање. Он је изводио одједаред целу школу напоље (око 60 ђака), поређао их све једно за другим низ зид око скамија, завео је круг око стола, и онај који одговара стојао је управо пред њим. Сваки, који чита ове врсте пристаће са мном да је ту слишавање било само форма, јер где се може видети знање 60 ђака за мање од по сата? (Једва му је толико времена остало после његових епизода.)... Сви су ђаци били подељени на рангове. Осим нас тројице било је још пет или шест који су добијали по случају три или четири... Излазио је например ђак пред њега да говори, а он упревши очи у њега: „Овај си брат не зна... је ли бре? кажи право је ли да не знаш?" — Сиромах дечко био је већ ни жив ни мртав, јер је знао шта га чека и одговарао је дршћућим гласом: „Знам, господине". — „Не знаш, бре, псето! Не знаш... знам ја тебе." Разуме се, да после тога дете није знало ни где стоји и почело је муцати: м... м... м... „Иди си бре међу грешнике! Даћу ја теби!"

Грешници, тј. они што су пре њега таквим истим начином отерани, били су сви у једном углу. Кад је грешника било много, професор је устајао и гурао је све да се збију у ћошак да се могу сместити и остали. Кад се свршила расправа, онда је следовало закључење. Професор се обраћао цензору да донесе штапове и затим је ишло: „Скини му, бре, фуксле" (панталоне)! или: „Загрни му, бре, сукњу" (антерију)! Почињала се праска и јаук, а професор је правио вицеве и принуђавао је сваког, кад је ишао на место, да га љуби у руку „за науку". У мени се мути крв, кад се сетим на то нечовечно поступање; и у то време, кад год се свршавала та процедура, ја сам затварао уши и скривао главу под скамију; али већина мојих другова били су већ васпитани у духу наших учитеља, — они су налазили да је кривљење сиромаха, кога су тукли, смешно.

Трагање за потопљеном галијом

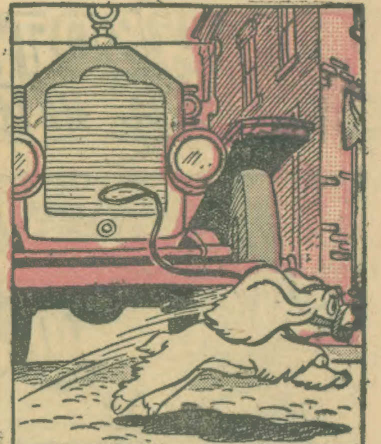
Још од времена кад је крај шкотских обала настрадала шпанска „непобедива армада", причало се да се на једној галији која је експлодирала у заливу Тобермори налазио велики товар златника. Постојала је чак и краљевска повеља према којој, ако се нађе, то благо припада војводи од Аргајла. Зато је он, а доцније његови потомци, предузимао опсежна истраживања не би ли дошао до злата.

Недавно су рониоци пронашли оружје, делове глинених посуда и велике комаде бродске грађе, за које се сматра да потичу баш са ове галије. Поред осталог, они су извукли једно камено ђуле, одломљен комад толедског мача, корице шпанског бодежа, делове дванаест разбијених земљаних ћупова за вино, као и блокове ружичастог гранита са Сардиније, какви су се у то време употребљавали за оптерећивање бродова. Међутим, сви ови предмети нађени су на извесној даљини од места где је галија потонула.

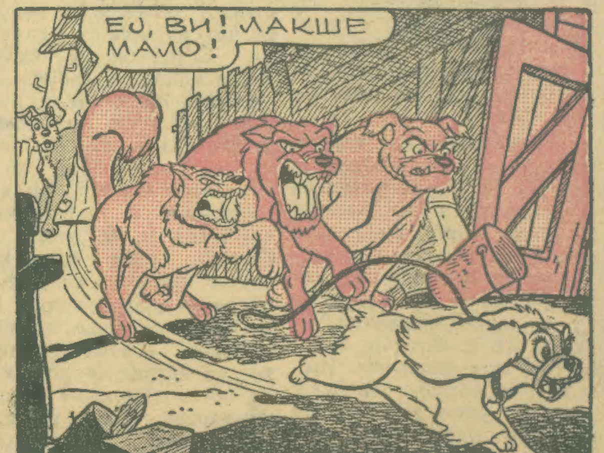

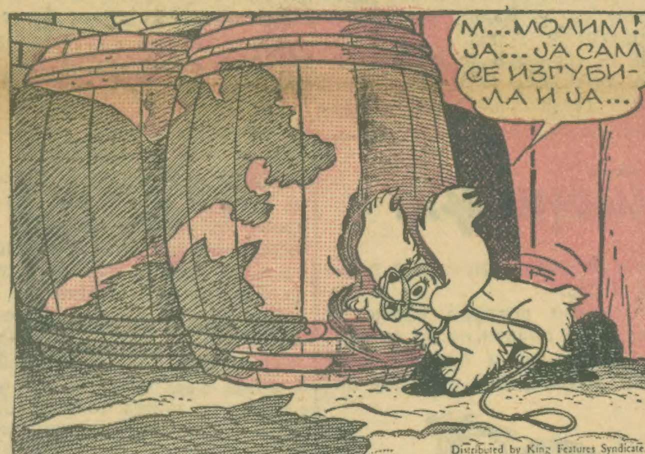

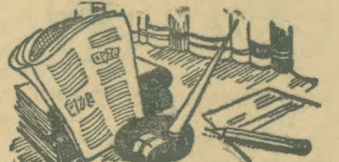

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Лаконизми

Лаконизам у реторском смислу означава претерану краткоћу и збијеност у исказивању мисли, нарочито када се изостављају речи које се по смислу могу нагађати, да би реченице биле што краће. Но, то понекад смета јасноћи стила и смисла.

Лаконизам је назван по Лаконцима (Спартанцима). Лаконија је област на Пелопонезу, у долини реке Евротаса. Ту има маслињака, наранџи, смокава и винограда, а гаји се и кукуруз. Главно место је Спарта.

Стари Спартанци, више него ико у Старом веку, били су познати због својих кратко исказаних и језгровитих мисли, а неке од њих су тако лепе да су се и до данас, кроз толико векова, одржале. Овде ћемо навести неколико примера лаконизама:

— С њим (то јест са штитом као победник) или на њему (то јест донет мртав) — каже се да је рекла једна Спартанка своме сину када је полазио у бој.

— Ако дођем у Спарту, све ћу попалити, — рекао је Филип Македонски.

— Ако! — био је једини одговор Спартанаца.

Једном је цела Грчка послала своје посланике Филипу, и то сваки град по више њих, док су Спартанци послали само једног посланика по имену Агесилаја.

— Шта, зар само један? — упитао је Филип.

— Један једноме, — одговорио је мирно посланик Спарте.

Неки странац запитао је спартанског краља Агесилаја: Где су границе Спарте?

— На врховима наших копаља, — одговорио је Агесилај.

Персиски краљ Ксеркс поручио је спартанском краљу Леониди да му преда оружје, а овај му је кратко одговорио:

— Дођи да га узмеш!

Опет неки Персијанац хвалио је јунаштвом, па рекао Спартанцима:

— Нећете видети сунце од силних наших стрела.

— Ако, бар ћемо се борити у хладу, — одговорили су мирно Спартанци.

Сви ови одговори јасно показују да су Спартанци волели кратак разговор. Једном дођу посланици са острва Самоса у Спарту да нешто моле. Вођа посланства развезао је да прича надуго и нашироко због чега су дошли, па кад је најзад заћутао очекујући одговор, Спартанци су му рекли:

— Оно прво смо заборавили, а ово последње нисмо разумели, јер се не сећамо оног првог.

Има лаконизама који потичу и од других. Ево неколико примера:

— Фокионе, ако се Атињани помаме убиће те, — рекао му је Демостен.

— Убиће и тебе ако се опамете, — одговорио је Фокион.

— Сократе, Атињани су те осудили на смрт, — јавили су му неки пријатељи.

— И њих је природа осудила на исту казну, — одговорио је велики мудрац.

— Сократе, неки пакосници те оговарају.

— Ако, могу ме и тући, само кад ја нисам ту.

— Сократе, неки о теби тако ружно говоре.

— Није чудо, јер нису научили да лепо говоре.

Једнога дана грчки филозоф Диоген дође у неку варош и виде да тамо људи више пазе на своју стоку него на децу, па рече:

— Ја бих у овом граду више волео бити ован, него син неког грађанина.

ШТА СУ ЗУБЕРЦИ?

Зуберци су шаре исечене од чохе и смештене у цик-цак на женском прслуку спреда, код самог отвора. Носи се у Војводини.

ГДЕ ЈЕ ГРАД БОЛВАН?

Град Болван налази се код Алексинца. Потиче још из римског доба, а у Средњем веку често се помињао.

ЖИВОТИЊЕ — највећи непријатељи човека

Сваке године скакавци, пацови, црви, стотине врста глодара и хиљаде врста инсеката уништавају богате жетве и милионе тона намирница широм света. Француска, која је високо развијена пољопривредна земља, у току прошле године изгубила је због њих петину своје летине, у вредности од 150 милијарди франака.

Од свих животиња најопаснији човеков непријатељ је пацов. Он је главни разносач проузроковача куге, болести која је у скорој прошлости односила по неколико милиона људских живота сваке године, а и данас се још задржала у неким крајевима Африке и Азије. Куга је сузбијена, али није уништена. Њени микроби постоје чак и у Европи и само захваљујући савременим хигијенским мерама и контроли нису у стању да нашкоде људима.

Главна жаришта куге налазе се данас у Африци, око извора Белог и Плавог Нила. Највећа заслуга за њено ширење припада бувама. Оне су у сталној потрази за пацовима, својим најмилијим домаћинима. Сакривена у свиластој длаци пацова и грејући се на његовом топлом телу, бува га убрзо заражује бацилима, које он даље разноси. Јер ни пацов, као ни бува, не воли мировање. Он прелази велике раздаљине и најсрећнији је кад може да се дочепа неког балвана, леша или каквог другог предмета на реци и да плови на њему данима. После путовања од више хиљада километара, читава експедиција пацова искрца се неочекивано на обалу и продре у најближу варош. Све је ту спремно да их дочека: гомиле ђубрета, отпадака и производа распадања, о којима се у великим варошима често мало води рачуна. А тада се за најкраће време на несрећне грађане сручи жестока епидемија. Уколико пацови и не пренесу болест, буве са њих размиле се по целој вароши, разносећи микробе куге.

Ипак, епидемије нису једина беда коју људима доносе животиње. Глад исто тако погађа људе у масама и оставља за собом милионе гробова. Захваљујући широкој и присној међународној сарадњи, као и изванредно развијеној савременој пољопривреди, глад више не коси као што је то некад било. У прошлости је 425 пута владала велика глад, од које је страдало преко пола милијарде људи. Чак је и у нашем веку, у разним земљама света, забележено 25 случајева велике глади.

Шта је главни узрок ових страшних несрећа човечанства? Ако се изузму природне катастрофе, које често опустоше читаве крајеве, најопаснији проузроковачи глади су инсекти, који су у стању да униште воће у читавом једном воћарском крају или жетву у целој земљи. Скакавци пустоше у земљама Блиског и Средњег Истока и у Африци, док је за пољопривреду данашње Европе и Америке најопаснији непријатељ инсект дорифора, паразит кромпира.

Историја дорифоре претставља прави роман. Њу је открио у прошлом веку у Колораду Американац Томас Сеј. Европски природњаци били су одушевљени кад су своје збирке попунили овим до тада непознатим инсектом. У то време нико није ни помишљао да ће лепа мала дорифора једног дана постати бич човечанства. Она је живела у оскудном Колораду, грицкајући увело лишће сасушеног дрвећа, и полако је изумирала. Кромпира у том крају Америке није било. Неколико година касније, копачи злата нагрнули су у Калифорнију. Откривен је Дивљи Запад. Да би се олакшао јуриш на злато, саграђена је у току неколико година железничка пруга дуга 4.000 километара, која је везивала Атлантски и Тихи Океан. Крај пруге су се настанили сељаци, који су живели од продаје пољопривредних производа копачима. Њима је било најлакше да гаје кромпир и ускоро су се дугачка зелена поља с белим цветовима као непрекидан ланац низала крај пута.

Дорифора као да је само на то чекала. Одмах је напустила кржљаво суво жбуње и с паразитском страшћу бацила се на освајање света. Јата ових инсеката преплавила су небрањена кромпиришта, уништавајући све пред собом. Уместо да изумре, дорифора се почела брзо множити. Она је пошла на дуго путовање, па је чак и Њујорк, на другој обали океана, постао њен плен. Цела Америка је била опустошена. Но, то њој није било довољно. Небројена јата пошла су на лет преко океана, али нису успела да дођу до друге обале. Милијарде ових инсеката нашле су смрт у хладној води Атлантика.

Тада је једног дана, пред крај XIX века, упркос свих мера предострожности које су биле уведене у целој Европи, неколико дорифора стигло на једном трговачком броду у Немачку. Немачка влада је предузела одлучне мере, па су, први пут у историји, у борбу против инсеката бачене трупе. Читави пукови опколили су заражену област, а војници су добили задатак да ишчупају сваку биљку из земље и да кромпир бацају у дубоке јаме, где ће бити посут бензином и запаљен. Претресен је сваки грумен земље до дубине од 50 сантиметара и свака ларва је уништена. У свом првом налету на Европу дорифора је претрпела пораз.

Прву следећу прилику опасни инсект је искористио 1917 године, за време Првог светског рата. Дорифора је са америчким трупама несметано прешла у Француску и раширила се по целој земљи, да двадесет година касније преплави цео континент. Овога пута није било наде да се њено надирање заустави. Она још и данас пустоши по Европи, као што то чине скакавци по Африци. На свом путу прождрљива јата дорифора не остављају за собом ниједно поље нетакнуто и сваке године западноевропске земље губе због ње петину, а понекад и четвртину своје жетве кромпира. Колико је велика ова опасност види се и по томе што је недавно Организација Уједињених нација предузела енергичне кораке да се овом паразиту стане на пут.

Човек и жеђ

Прича један норвешки туриста:

— Прве вечери мог боравка у Напуљу јео сам остриге у једном ресторану на обали. Преко ноћи сам добио страшне болове у стомаку. Још један овакав дан — рече ми лекар — и ишли бисте у болницу, где би вам свака два сата давали инјекције, као увек кад су у питању велике опекотине.

— Је ли то неко тровање? — упитах.

— Не. Само поремећено варење због острига. У нормалним околностима ви то не бисте ни осетили. Али, за време сунчања изгубили сте толико воде да сте се приближили опасној зони. Сваког лета ја од тога лечим понеког северњака.

•

По важности за човечје тело, вода долази одмах после кисеоника. Без хране се може дуго издржати, али без воде не. Ако је смрт од глади, после грчева првих дана, релативно пријатна, смрт од жеђи је страшна. Болови се повећавају стално, до лудила.

Шоља воде са пет кашичица шећера даје тачну слику нашег организма. Човек од 70 килограма има око 50 литара воде, која се налази у иначе чврстом ткиву. Мишићи садрже око 80% воде, а кости преко 30%. Чак и у зубној глеђи има воде — око 5%. Како се онда човек не сљока, него се, и поред толике количине воде, држи усправно? То је стога што се та вода не налази на једном месту, него је распоређена по ћелијама.

Човек стално губи воду, коју мора да надокнађује. Тај губитак велики је нарочито лети, кад је знојење обилно. Тада један мало напорнији посао може да стане човека 4 до 5 литара воде. Најгоре је са одојчадима, чији капацитет воде није већи од литра и по. Има дечјих болести које не долазе од неке заразе, већ од великог и наглог губитка воде. Чак и кад је дете потпуно здраво, у летњим данима често плаче због жеђи, па му је потребно давати воде и поред дојења.

Аустралиски урођеници, који каткад прелазе огромна растојања кроз безводне пределе, дуго су запрепашћивали научнике. Наиме, они на тим путовањима не носе никакву резерву воде. Али, они знају да сведу на најмању меру губитак воде из тела. Пре но што крену на пут, они попију 4 до 5 литара воде, и то им је боље него да се зноје носећи је на леђима. Путују само ноћу, кад је температура нижа, а преко дана се закопају у песак до врата, обично испод неког жбуна, да би искористили и најмању сенку, а притом покрију лице лишћем.

Чим настану први топлији дани, сви ми почнемо да пијемо прекомерне количине воде. Има људи који пију и по 10 до 15 литара дневно. Толика вода замара срце и бубреге, два главна органа који одржавају равнотежу воде у телу. Сем тога, оволико наливање водом прети да, преко лучења, избаци сву со из нашег организма и да поремети биолошку равнотежу. Тиме се објашњава, поред замора, и нерасположење које влада код Европљана кад се нађу у тропским областима. Мало соли у води довољно је да им врати добро расположење. Од последњег рата све војске дају својим трупама у колонијама пастиле соли.

Но, најпаметније је да се избегава узимање великих количина воде. Зато подражавајте Аустралијанце: одмарајте се кад су највеће врућине и бирајте храну која има у себи довољно воде, као што је парадајз, лубенице, диње итд. Купајте се! Купање освежи, а притом не губите ни грам воде.

Жеђ је изазвана сушењем усне дупље. У обичним приликама пљувачне жлезде луче довољно течности за нежно ткиво у устима. Али, чим се смањи количина воде у организму, лучење пљувачке такође се смањује. Пљувачка постаје лепљива. Ваздух који удишема постаје врео. Језик почиње да боли и прилепи се за зубе и непце. Ускоро се у грлу створи нека лоптица, коју стално покушавамо да прогутамо.

Међу петнаест преживелих бродоломника са француске фрегате „Медуза", 1816 године, налазио се и студент медицине Анри Савињи. У његовом дневнику могу се прочитати и ови редови: „Покушавао сам да пијем морску воду, али то не само што ми није смањило жеђ, већ ју је и појачало". Па и данас међу поморцима влада веровање да се од морске воде полуди. Ту заблуду разбио је др Ален Бомбар, који је прешао Атлантик у обичном чамцу, пијући за све време морску воду. Тешко је замислити да морска вода може да учини зло кад је њен састав исти као и воде у човечјем организму. Једино њена јача концентрација соли могла би да изазове мале поремећаје док се организам не привикне. Зато Бомбар саветује да се пије чешће, у малим количинама, да би се боље поднела.

Највише воде губи се преко коже. Зато су хемичари и лекари недавно усавршили један „крем", не за лепоту, већ да одрже кожу свежом, осигуравајући јој довољно влаге. Овај крем нарочито је користан за време летњег одмора на мору или у планинама, кад сунце кроз сваку пору на кожи „пумпа" воду из нашег организма.

И скутер има своју историју...

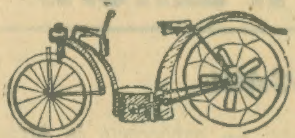
Често се мисли да је скутер, коме се код нас погрешно даје име „веспа" (по италијанској фирми која је прва почела да га производи у Европи), изум најновијег времена. Уствари, возило с два мала точка, лако за управљање и веома покретљиво, заносило је људе још од првих почетака машинизма.

Џонсонов „дада педестр" (1819)

Претеча скутера је возило с два мала точка које је 1819 године конструисао Енглез Џонсон од гвожђа и дрвета. Наравно, оно није имало мотор и било је тешко 32 килограма.

Пет година пре „рођења" мотоцикла, у француској се појавио Мијеов парни бицикл. Он је претстављао неку средину између мотоцикла и скутера и његов парни мотор имао је пет коњских снага. С обзиром на количину воде коју је морао носити, Мијеов мотоцикл могао је да се креће највише 30 километара без прекидања вожње. Први скутер у савременом смислу речи начинио је 1905 године неки Енглез. Имао је мале точкове и првобитно је био предвиђен за вожњу у стојећем ставу, а касније му је његов проналазач додао обично седиште од бицикла, које је омогућавало да се на њему седи доста удобно. Ипак, овај скутер, је, као и многи после њега, убрзо пао у заборав, јер није имао довољно снажан мотор, који би истовремено био и мали и лак.

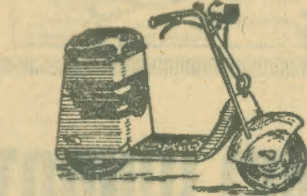

Мијеов парни бицикл (1892)

Први савремени скутер (1905)

Скутери потпуно налик на данашње почели су да се производе у већем броју у САД 1937 године, под називом мото-скут. Они пре рата нису успели да освоје Европу, у којој је потпуно господарио мотоцикл. У Европи они узимају маха тек после рата. Њихова европска отаџбина је Италија. Из ње су се они проширили у Француску, Немачку и у друге западноевропске земље. Тамо су својом јевтиноћом, удобношћу и покретљивошћу освојили варошане, за које бука и могућност прљања, који су везани за мотоцикл, претстављају увек велику непријатност. Занимљиво је да се скутер није одомаћио једино у Енглеској, која је остала и даље верна мотоциклу.

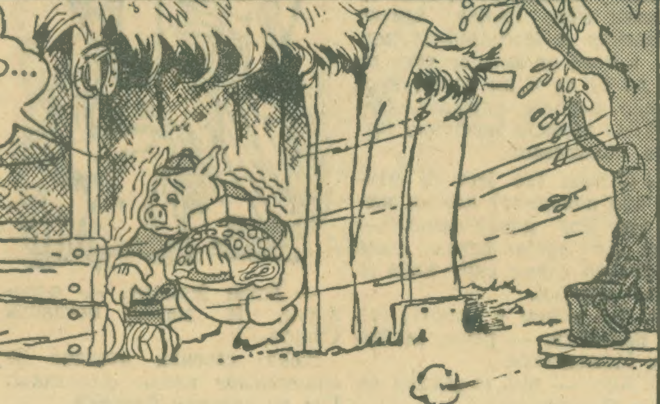
Модерни амерички скутер (1937)

ДВА ЛЕЊИВЦА

Сили Симфонија

WALT DISNEY

Прича о несташном ветру

Година је била дивна, благословена...

Сунце и киша смењивали су се управо онако како је за жито било најбоље. Ако је сељаку понекад изгледало да је сунца мало превише, онда је сигурно могао очекивати да ће убрзо после тога падати киша. И једва што је на то помислио, киша је већ пала. Тако исто је било и кад је очекивао сунце. Заиста, те године све се дешавало онако као што су људи желели.

Сељак је био добре воље. Задовољан и пун наде, шетао је са својом децом поред њиве с ражи.

— Жетва ће ове године бити боља него икад, — говорио је он деци. — Можда све неће моћи ни стати у амбаре. Имаћемо доста новца, па ћу вам купити лепа одела, а посетићемо и годишњи сајам.

— Добро је служити човека, — говорила је раж сама себи. Ја бар поуздано знам да ћу се ослободити ових силних зрна. Највише ће их отићи у воденицу. Истина, није баш угодно бити самлевен, али ће се од њих добити брашно, а од њега добар, свеж хлеб. Један део зрња сељак ће оставити за семе, за идућу годину. Не морам сама да се бринем за своје потомство.

Уз ограду од живице која се пружала дуж једног јарка било је доста корова. Ту су расли стричак и чичак, па дивљи мак, звончић и маслачак у густим грмовима. Сви су били пуни семенки. И њима је година била добра, јер је сунце сјало и киша падала сасвим једнако за бедни коров и за племенито жито.

— Нас нико неће да покоси и да одвезе у амбар, — рече маслачак, машући својом жутом главом, али веома опрезно, да му семе пре времена не би испало. — О нашем потомству нико се не брине.

— И мене зазебе нешто око срца кад на то помислим, — уздахну мак. — Ту, ето, стојим са стотинама семенки и просто не знам шта ћу с њима.

— Хајде да замолимо раж не би ли нам она дала неки добар савет, — предложи чичак.

После тога они се обратише ражи и замолише је да им каже шта да раде, али им она осорно одговори:

— Ех, ко се за себе побринуо није дужан да мисли и на туђе послове. Ипак, могу вам нешто посаветовати: „Немојте да бацате своје лудо семе на њиву, јер ћете, богами, са мном имати посла.

Овакав савет није им био ни од какве користи. Због тога су и стричак и чичак, и дивљи мак и звончић, и маслачак и друго дивље цвеће цео боговетни дан размишљали шта да раде. Најзад, кад је сунце зашло, они су затворили своје крунице и заспали дубоким сном. Али, и у сну су сањали о свом семену, па није чудо што су се ујутру досетили шта да раде. Мак се први пробудио и одмах опрезно отворио неколико поклопаца наврх главе, те је сунце обасјало његово семе. Он позва јутарњи поветарац, који се играо дуж ограде од живице и рече му:

— Драги мој ветре, би ли ми учинио једну услугу?

— Зашто не? — одговори ветар. — Мени ће бити необично драго ако добијем неки посао.

— Ама није то никакав посао, — правдао се мак. — Ево шта бих те замолио. Ти ме само мало продрмај, да би ми се семе надалеко расуло.

— Врло радо, — одговори ветар.

Одмах после тога семенке мака разлетеше се на све стране. Том приликом преломила му се и стабљика, али њега то није заболело. — Не мари, — рекао је он у себи — само кад је добро мојој деци.

— Е, да си ми здраво! — рече ветар и хтеде да пође даље.

— Чекај мало! — довикну мак. — Обећај ми да нећеш другима причати шта си за мене учинио, јер би и они исто то тражили, а онда за моју децу не би било довољно места.

— Не брини, ћутаћу као гроб, — одговори ветар и појури као бесан.

— Ej! ej! — зачу се наједном глас звончића. — Би ли ми могао учинити једну малу услугу, драги ветре?

— Реци шта би желео? — упита ветар.

— Само да ме мало продрмаш. Желео бих да моје семе оде у свет, али, молим те, немој другима то причати, јер би и они дошли на исту мисао.

Ветар добро продрма цвет звончића, па крену даље, али му се успут обрати маслачак:

— Е, баш нам је ове године тешко. Не знамо шта ћемо са својим семеном. Свак би желео да збрине своју децу. Шта ће урадити звончић, мак и чичак, то не знам, али стричак и ја нешто смо заједнички смислили, па би нам ти могао помоћи.

— Добро, шта желиш?

— Кад би само мало дунуо у мом правцу сви би ови кишобрани с мене полетели и пали онде где ти зажелиш. Хајде, молим те, учини ми ту услугу.

— Хоћу, зашто не бих — рече ветар.

И он дуну на цветове стричка и маслачка, па разнесе и њихово семе по њиви.

Чичак је остао последњи. Он је вазда нешто мудровао, иако није био никакав мудрац, па му је зато и требало много времена док би нешто смислио. Једно вече појавио се пред њим зец, сав унезверен.

— Сакриј ме! Помози ми! — молио је зека, дршћући целим телом. — Гони ме сељаков пас.

— Овамо се завуци, под живицу, — рече чичак. — Ја ћу те покрити.

— Не изгледаш ми баш много подесан за то, — одговори зец — али кад је невоља не може да се бира.

Зец се одмах шћућури уз чичка, док му је срце узбуђено лупало. За то време његов домаћин није седео скрштених руку. Он откиде неколико својих главица са семеном и закачи их зеки за длаку.

Наједном, у близини се зачу кевтање пса. У једном скоку зец се нађе с оне стране живице, па полете у раж.

— Да ниси негде видео зеца? — упита пас чим стиже. — Остарео сам и оћоравио на једно око, а ни нос ме више добро не служи.

— Видео сам га, — одговори чичак — и ако ми учиниш једну услугу ја ћу ти рећи где је.

Пас је пристао на то, па је чичак и њему ставио на леђа неколико својих главица и рекао му да протрља леђа док буде ишао преко њиве. Али, одмах је додао да ту не треба да тражи зеца, јер је он побегао у шуму.

Раж је већ била доста порасла.

— Нама је дивно, — говориле су влати ражи. — Ово је заиста леп живот.

Али, једнога дана помолише своје главице усред бујне ражи безбројни цветићи дивљег мака, стричка, маслачка, чичка и звончића.

— Шта је то? Одакле ви овде и кад сте дошли? — упита зачуђена раж.

Изненади се и сваки од њих кад виде остале. Почели су наједном да се питају како су доспели овамо.

Раж је срдито слушала њихов разговор.

— Видим да су ми зец и пас доста јада задали, али су сад и један и други мртви, — говорила је она. — Него, како се само ветар усудио да носи семе корова на сељакову њиву!

— А шта ми можеш! — довикну јој ветар, који баш тада наиђе. — Ја никога не молим за допуштење, него радим оно што ми се свиђа, а сад се и ти мораш преда мном поклонити.

Пошто је то рекао, он прелете преко младе ражи, да су се танке влати њихале тамо-амо.

— Видиш, — рече ветар. — Сељак се брине само за своју раж, али ми, то јест киша, сунце и ја, ми пазимо на све, не знајући ни за какве разлике међу вама. Нама је коров исто толико драг колико и племенито жито.

Мале занимљивости

ИПАК НИЈЕ ИЗУМРО

Велики брадати лешинар, птица за коју се сматрало да је потпуно изумрла још пре седамнаест година, поново се појавила у Аустрији. Ова птица има распон крила од 2,4 метра.

ЗАОСТАТАК ИЗ РАТА

Недавно је на Аљасци, у близини реке Јанон, нађен један јапански балон с бомбом. Иако је он ту пао још за време прошлог рата, био је добро очуван. Балон је начињен од пиринчане хартије.

ЉУДИ КОЈИ ЧУЈУ БОЈЕ

Неки људи могу да чују боје! „Слушање боја" објашњава се чињеницом да један чулни надражај може изазвати истовремено више различитих осећаја. Дакле, надраживањем једног чула могу се изазвати осећаји и код других чула. Такви осећаји зову се секундарним осећајима или синестезијама. „Обојено слушање" или фонопсија један је од облика синестезије и наступа у случајевима кад звуци изазову у свести претставу боја. Сматра се да око 5%

људи има способност да чује боје.

ЕЛЕКТРИЧНО ЗАВАРИВАЊЕ АЛУМИНИЈУМА

Нови алат за заваривање алуминијума и његових легура на основу принципа фрикције и без топљења ускоро ће се израђивати у једној енглеској фабрици алата. Такозвано меко заваривање алуминијума увек је претстављало знатну тешкоћу, због присуства оксидне превлаке која је онемогућавала заваривање „влажењем". Па и онда кад би се уклонила хемиским или механичким средствима, она се одмах поново стварала због присуства ваздуха. Нов алат претвара овај метод у брз и поуздан процес, који се може вршити и без нарочите стручне спреме. Тако ће алуминијум постати материјал који ће се моћи лако заваривати.

СЛАНА ЈЕЗЕРА И СЛАНА ВРЕЛА

Слана језера налазе се у топлијим областима земљине кугле. Со им доносе реке. Немају отока, већ воду губе испаравањем, услед чега настаје велика концентрација соли. Ако су много слана, онда у њима нема риба.

Слана врела садрже много кухињске соли (натријум хлорида), а поред тога хлориде магнезијума и калцијума, глауберову со, понекад нешто брома и јода. Има хладних и топлих сланих врела.

НАЈВИШИ ОБЛАКОДЕР НА СВЕТУ

Највеће америчко железничко предузеће, „Њујорк Сентрал Систем", ускоро ће почети да гради у Њујорку највиши облакодер на свету. Циновска зграда биће висока 486 метара, што значи да ће надмашити досадашњег „рекордера", Емпајр Стејт Билдинг, за 40 метара. Нови облакодер ће имати 80 спратова и покриваће површину од 7.225 квадратних метара.

БРОДОВИ СУ ЛАКШИ НА МЕСЕЧИНИ

Сваки брод је тежи дању него ноћу на месечини. То је зато што привлачна снага Ме-

сеца јаче дејствује на брод него на воду. Последица тога је да брод губи у тежини.

Гибралтарски мајмуни

Ко год је био у Гибралтару чуо је за берберске мајмуне или макаке, који живе на врху гибралтарске стене. Како су ови мајмуни дошли на Гибралтар, није се сазнало ни до данас. По некима су они дошли још пре него што је море пробило себи пролаз између Марока и Европе, а други сматрају да су их пре много векова пренели Маври када су освојили Шпанију. У Гибралтару их нема много, али се зато и данас виде чопори мајмуна по кедровим шумама Рифа и планине Атласа.

Макаке нарасту колико повелик пас. Њихова чупава длака има боју песка. Хране се корењем, кором дрвећа, орасима и воћем. Изгледа да гибралтарски мајмуни све до 1920 године нису „поштовали" ничије законе и уредбе. Они су немилосрдно пустошили баште и воћњаке, па су пљачкали и државне магацине и слагалишта. Годинама се у министарству рата, адмиралитету и министарству колонија расправљало о томе у чију надлежност спада брига о гибралтарским мајмунима и која је од тих установа одговорна за штету коју они причине. Најзад, 1910 године донесена је одлука да једно „војно лице" буде постављено да чува ове мајмуне, а да му се додели додатак од једне фунте месечно за храну ових животиња. Мислило се да ће мајмуни престати да нападају куће и вртове по граду, тражећи храну, и да неће напуштати стену. Али, овај мали издатак за њихову исхрану и лакомислено храњење мајмуна од стране грађана учинили су да мајмуни „осујете овај иначе разуман план".

Године 1918 удвостручено је следовање мајмуна и постављен је један официр да се брине о њима, а нарочито да сузбија њихове рушилачке инстинкте. Сваки мајмун добио је име, уведене су и књиге, у које се сваког дана записују издати оброци за мајмуне, а подносе се и редовни полугодишњи извештаји о њиховом понашању. Мајмуни који су имали опаку ћуд и који су се показали као непоправљиви — уклоњени су. Увођењем нове дисциплине, гибралтарски мајмуни постали су сада „васпитани".

Шах ИГРА МИЛИОНА

Сматра се да на земљиној кугли има више од сто милиона људи којима је шах милији од ма које друге друштвене игре. Он је не само најстарија, већ и једна од оних ретких игара код којих један играч не мора да зна ниједну једину реч матерњег језика свог партнера. Ту не одлучује срећа, као код хазардних игара, већ партију добија бољи и вештији. До победе се већином долази смишљеним нападима и противнападима, смелим жртвама и духовитим комбинацијама. А број тих комбинација је, у правом смислу речи, неограничен. Зато се може одиграти на хиљаде партија па да ипак све буду различите једна од друге.

Игра шаха, која је постала веома давно, кад су некадање војсковође на табли испитивале могућност победе над непријатељем, састоји се уствари у борби између две „војске". Иако се врло лако учи како се фигуре повлаче, потребна је нарочита обдареност да би се од обичног играча постало шаховски мајстор. Колико је тек потребно способности да би човек достигао резултате светских првака: Кубанца Капабланке, Руса Аљехина и Американца Ласкера, који су у своје време суверено владали светском шаховском ареном!

Велики шахисти морају имати добро памћење. Енглески мајстор Пилсбери једном је извео следећи опит. Играјући наслепо с већом групом играча, он је замолио једног посматрача да изговори тридесет било каквих речи. Потом је наставио да игра и,

на крају, пошто је све партије добио, изговорио је оних тридесет речи истим редом како их је био чуо.

Сваки играч мора да води рачуна о времену, јер на шаховским такмичењима није допуштено да се размишља сувише дуго. На великим турнирима такмичар треба да повуче првих 40 потеза за два и по часа, а затим 16 потеза за сваки даљи час. У брзопотезним мечевима фигуре се померају много брже: сваких десет секунди. Турнири су врло напорни, те и физичка кондиција такмичара није без утицаја на његов крајњи успех, односно неуспех. Има шахиста који, кад изгубе неку важну партију, могу да претрпе и мање нервни потрес. Иначе, сваки поступа на свој начин. Једни се љуте и чупају косе кад направе грешку, а скачу од радости кад им нешто пође за руком, док други све то мирније подносе. Капабланка је био један од оних који се није ни радовао ни растуживао.

Колико је потребно да шахиста буде припремљен за велико такмичење показује следећи пример. Године 1927 требало је да се одржи меч између Аљехина и дотадашњег првака света Капабланке. Кубанац се за овај сусрет није нарочито припремао. Међутим, за Аљехина се говори да се спремао као што то чине боксери: повукао се изван града, престао да пуши, није узимао ни кап алкохола и редовно је радио гимнастику. Три месеца је студирао шаховске партије, али за све то време ниједну није одиграо. А кад је дошло до сусрета, Аљехин је тако убедљиво тукао Капабланку да овај више никад није заиграо као раније.

За играча, док игра шах, не постоји ништа око њега. Он је удубљен у распоред фигура и мисли једино о својим плановима. У вези с тим је и следећа прича о једној правој бици добијеној захваљујући шаховској партији. Наиме, за време борбе за независност, командант америчких снага вршио је у највећој тајности припреме за одлучни напад. Међутим, један шпијун ипак, сазна за ово и напише писмо енглеском генералу који је имао да руководи одбраном. Кад је писмо стигло у енглески логор, генерал је баш играо партију шаха. Сав обузет игром, он је расејано стрпао писмо у џеп, не отворивши га. Кад га је доцније прочитао, било је касно. Америчка војска већ је славила победу код Трентона.

После Другог светског рата, у нашој земљи јако је повећан број љубитеља шаха. У предузећима и школама, у сеоским читаоницама и на железничким станицама, по одмаралиштима и болницама — свуда се наилази на групе људи који играју или прате ову занимљиву игру. Захваљујући том широком интересовању, из наше средине су и могли да се уздигну играчи који спадају међу најјаче шаховске мајсторе на свету.

Некад напаст, а сад...

Пре неколико година, на Новом Зеланду поведен је прави рат против зечева, које су тамо у шали називали „подземним пилићима". Међутим, стање се сада изменило. Зечева је све мање, тако да ће са јеловника становника Новог Зеланда вероватно ускоро нестати зечјег печења. Сад се предузимају мере да се ограничи убијање и хватање зечева, па су у том циљу прописане строге казне за оне који буду кршили прописе о забрани лова.

ЈЕДИНИ ОТРОВНИ ГУШТЕР

Научници су пре извесног времена проучили грађу тела и начин живота јединог отровног гуштера на свету, који живи у Мексику и на пацифичким острвима. Његово научно име је Хелодерма хоридум. Дугачак је отприлике један метар и од његовог уједа дете умире у року од два часа, а одрастао човек после четири часа.

ВЕРОВАЛИ *или не...*

ПЕТ ТОМОВА НА ПОЛЕЂИНИ КАРАТА ЗА ИГРАЊЕ

Француски књижевник Бенжамен Констан (1767 — 1830) написао је читаву једну књигу, која је обухватала пет штампаних томова, на полеђини неколико хиљада карата за играње.

ВО — ПАТУЉАК

На имању Хјуа Стјуарта из Петербороа, у америчкој савезној држави Онтарију, једна крава отелила је теле које није било веће од јарета. Хју Стјуарт назвао га је, према чувеном патуљку, „Тома Палчић". Данас је „Тома Палчић" потпуно одрастао во, али је остао у односу на остале волове прави патуљак: висок је свега 70 сантиметара, а тежак педесет килограма.

ВЕРНИ ПРАДЕДОВСКОМ ЗАНИМАЊУ

У граду Костанцу, у Немачкој, пре 540 година основана је једна велика пекарска радионица. Њен први сопственик, неки Хуз, оставио ју је у наслеђе своме сину. Отада је пекара прелазила са оца на сина, тако да је још и данас сопственост породице Хуз.

ГРАД НА ПРОДАЈУ

Белфаст, главни град северне Ирске, био је понуђен на поклон сер Артуру Чичестеру (1563—1625), али је он одбијао да га прими све док му енглески парламент није одредио доживотну апанажу од четири шилинга и четири пенса дневно (у данашњем новцу око 2.500 динара) као „утеху" за бриге које ће имати око своје нове имовине. Но, и поред тога, Чичестер је објавио да ће веома радо продати Белфаст за смешно малу суму од 40.000 динара, али купца није нашао.

КРУГ КРЕДОМ КАО ЗАТВОР

У Патану, у Индији, довољно је да зајмодавац обележи око свог дужника круг кредом па да буде сигуран да ће му дуг бити враћен. Јер, према једном старом неписаном закону, дужнику је забрањено да прекорачи круг све дотле док не плати дужну своту. У Патану се овај обичај веома поштује и још се није догодило да дужник покуша да прекорачи белу линију и изиђе из свог „затвора", иако га у томе не спречавају ни зидови ни брава.

СМУЧАРСКО ТАКМИЧЕЊЕ ОДЛОЖЕНО ЗБОГ СНЕГА

Смучарско такмичење које је требало да се одржи 1 маја 1953 године у Шеридану, у Америци, морало је бити отказано због снега који је неколико дана без престанка падао, тако да је затрпао и планинску кућу намењену смештају такмичара.

Пустоловине малога Џонија и кинеза Шанг-Лина

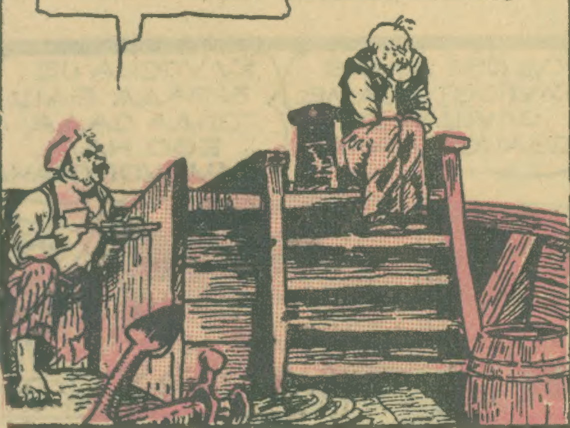

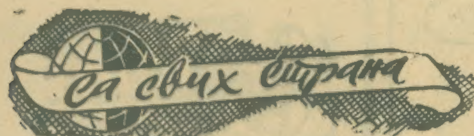

ШТА НАМ ГОВОРЕ МОЖДАНЕ ВИЈУГЕ?

Мождане вијуге друкчије су код сваког човека. На основу њих засад се још не може тачно одредити ступањ интелигенције. Додуше, код веома интелигентних особа оне су веома разнолике и сложеније него код осталих. Занимљиво је, међутим, да су у дубоком сну вијуге сваког човека равне онима у мале деце. Мада енцефалограм не може послужити за утврђивање степена интелигенције, ипак је неоспорна његова важност у медицини. Он служи при локализацији тумора на мозгу и при утврђивању органских можданих поремећаја. Необично типичне слике дају енцефалограми већине епилептичара. Несумњиво је да ће електроенцефалограми временом открити науци многе тајне мозга.

* * *

МИНЕРВИН КАМЕНЧИЋ

Првобитно, калкулус је био обичан каменчић, па каменчић за рачунање, а онда, у преносном смислу, само рачунање. Calculus Minervae — Минервин каменчић — нешто је слично „јачој карти", или и нешто више — соломонско решење. Према грчкој легенди, Орестес је изведен пред суд под оптужбом да је убио мајку. Приликом гласања, судије су, с једним црним каменчићем више но што је било белих, хтели да га огласе кривим. Тада је Минерва, у корист Орестеса, додала један бео каменчић. Тај каменчић изравнао је број гласова и допринео ослобођењу, јер је при једнаком броју гласова окривљени увек бивао ослобођен. Тако је Минерва, богиња мудрости, на мудар начин помогла решење једног изванредно деликатног спора.

* * *

НАЈНОВИЈЕ НАЛИВ-ПЕРО

Најновије налив-перо удешено је тако да може да прими трипут више мастила него досадашње, а притиском на дугме врх се извлачи и увлачи. Од једног јединог пуњења, овим пером може да се повуче линија 34 километра дугачка. На хартији боја мастила је постојана, али мрље од њега на тканинама нестају у прању.

* * *

ЦИГЛЕ ОД ПЕПЕЛА

У енглеским калоричним електричним централама остане два милиона тона пепела годишње. Претпоставља се да ће се следећих година ова количина удвостручити. Зато су већ вршена испитивања да се он употреби за израду цигала. Као најподеснија показала се мешавина од 85% пепела и 15% глине. Од тога су добијене цигле доброг квалитета.

* * *

ИГРЕ МОРИСКО

У Шекспирово доба, да би се гледаоци развеселили после извођења трагедије, приређиване су игре мориско, сличне сатурналијама у Јелади, које су такође биле пародични наставак старогрчких трагедија. Само, средства за мориско-игре била су скромнија. После завршеног чина трагедије настајала је пауза, да би се публика освежила пићем и поразговарала. Затим би најомиљенији кловн излазио на позорницу и играо уз трубу и свиралу прво сам, а затим с једним лепим дечаком обученим у девојачко одело. На крају изводио је сам игру „на коњу".

* * *

ПЛОВЕЋЕ РАДИОНИЦЕ ЗА ПРЕРАДУ РИБЕ

Све доскора рибари су уловљену рибу довлачили на копно, где се она прерађивала. Али, напредак технике осетио се и у риболову. Сад се сви ови послови могу свршавати и на бродовима који плове морима и океанима. Ти бродови саграђени су тако да се на њима може сва уловљена риба прерадити. Један од таквих бродова, уствари пловећих радионица за прераду рибе, јесте енглески брод „Фертрај". То је комбиновани брод кочар, тј. врста брода који вуче мрежу по дну. Само на једном путовању „Фертраја" произведено је и спаковано око 290 тона рибљих филета, 170 тона рибе разних врста, 86 тона рибљег брашна и 19 тона уља од рибље јетре. Применом најновијих метода за прераду, риба на тржиште стиже апсолутно свежа, као да је уловљена пре неколико часова.

Уловљена риба одмах се прерађује на овим бродовима-фабрикама. Машине је перу, секу главе, ваде утробу итд. Затим се риба сече на филете, смрзава, пакује и смешта у хладњаче, које се налазе у утроби брода. Цео овај посао свршава се веома брзо. Од тренутка кад је уловљена па до стављања у хладњачу прође највише дванаест часова. Рибљи отпаци прерађују се у машинама под палубом. Уље из рибље јетре вади се у нарочитом парном казану.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ЕЛЕКТРИЧНИ МОТОЦИКЛ

У једној америчкој фабрици израђен је електрични мотоцикл. Он има три точка, а електричну енергију добија из батерија. Јачина мотора је ¾ коњске снаге. Једним пуњењем батерија мотоцикл може да пређе преко 60 километара.

„СУНЧАНО СТАКЛО"

У Француској је нарађено једно ново стакло, такозвано сунчано, које је нарочито добро за одаје чији прозори гледају у неки зид, или које уопште не обасјава сунце. Оно није како обично стакло, које само пропушта светлосне зраке, већ шири жућкасту светлост, што даје утисак као да је сва одаја обасјана сунцем. Ово долази отуда што стакло садржи у себи мноштво ситних сочива.

ОТПОРАН ЛАК ЗА НАМЕШТАЈ

Познато је колико је лак, којим се премазују разни предмети, осетљив на влагу и топлоту. Довољно је да се на какав лакирани део намештаја стави чаша воде или да га мало дуже греје сунце па да изгуби боју или се потклобучи. Сада се у Француској производи један нов лак, којим се лако рукује и који је веома отпоран. Њиме треба само премазати намештај и мало га протрљати јеленском кожом.

ДАЊУ СЕ БРЖЕ РАСТЕ

Један њујоршки лекар, који је у САД и Јапану проучавао проблем рашћења код људи, изнео је на недавном научном састанку у Њујорку своја запажања. Према њему, рашћење је брже дању него ноћу. Оно је исто тако брже код деце кад у кући има браће и сестара, нарочито кад су близанци, него кад дете само расте. Овај лекар није посматрао рашћење целог тела, већ само ноктију, што му је послужило као неки индекс о рашћењу и измени материја у телу. Он је испитивао 300 мушкараца и 298 жена у Јапану од треће до 88 године, затим у Америци 500 мушкараца и 250 жена од пете до 87 године. У оба случаја дошао је до истих резултата.

СВЕ ВИШЕ СТОГОДИШЊАКА

Према подацима америчке службе осигурања, број стараца и старица у САД из године у годину расте. Прошле године у држави Минесоти сваки четврти преминули човек био је старији од 80 година. За првих пет месеци ове године 23 особе старије од сто година прославиле су свој рођендан у САД, док су умрла 1.222 лица између деведесет и деведесет девет година .

ЧОБАНЧЕ НАШЛО СТАРЕ РУКОПИСЕ

Један дечак, Бедуин, чувајући овце у пределу северно од Мртвог Мора, нашао је у једној пећини четири ролне старих рукописа. По мишљењу археолога, ти рукописи потичу из првог века и већином су библиске садржине. Израелска држава начиниће специјалан орман на Универзитету у Јерусалиму у коме ће се ови рукописи чувати.

ШТА ЗНАЧИ ИЗРАЗ ЛЕГАТО?

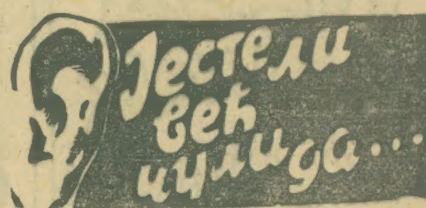
Легато је италијанска реч и означава нешто везано, без прекидања. У музици то претставља низ нота које треба свирати једним потезом гудала.

ЋЕЛИЈЕ СУ СПОСОБНЕ ЗА ИМУНИЗИРАЊЕ

Др Каудри, професор Универзитета у Сен Лују, у САД, проучавањем утицаја хемикалија на ћелије утврдио је да ћелије рака после извесног времена постају отпорне. То објашњава зашто ћелије рака, које су у почетку веома осетљиве на рентгенске зраке и друга зрачења, постају временом много отпорније. Др Каудри сматра да би се ћелије рака могле успешно разарати једино вирусима, јер се они брзо размножавају и униште ћелију пре но што она има времена да се привикне на њих.

ОПУСТЕЛА НАСЕЉА

Каква је разлика између пустог и опустелог? На пустом месту никад није било живота, а на опустелом некад је постојало насеље, па је доцније напуштено. Да једно место опусти узроци су различити: погоршање климе, услед чега настаје немогућност гајења усева на дотичном подручју, насељавање неподесног земљишта, што се увиди тек касније, привредна пропаст насеља услед рђавог газдовања, бежање са села, нарочито у доба ратова и велике оскудице, и тражење заштите иза зидова средњовековних градских утврђења, и слично. Узроци због којих су неки крајеви опустели свестрано се испитују последњих година, и то на основу старих повеља и географских имена, као и исцрпним проучавањем земљишта. Тиме се долази и до важних сазнања о култури и привредно-културној историји дотичног места.

... бадем је пореклом из предње Азије, где и данас расте самоникло.

... Лајденску боцу, електрични кондензатор у облику боце, начинила су 1776 године три холандска научника са универзитета у Лајдену.

... Лазар Мутап, или Мутав, добио је тај надимак зато што је по занимању био мутавџија, то јест израђивао је покровце и вреће.

... четвороцифрених бројева има свега 9.000.

... Сима Милутиновић-Сарајлија први је у нашој књижевности опевао дело кнеза Иве од Семберије.

... прва фабрика за израду шећера од шећерне репе подигнута је у Италији, 1774 године. Дотада је шећер справљан искључиво од шећерне трске.

... наш домаћи магарац је лења и често упорна животиња. Међутим, у Египту, где је клима за њега повољнија, магарац је вредан, окретан, опрезан и има одлично развијена чула. У афричким и азиским пустињама дивљи магарци живе у чопору који има свог предводника.

... помрачење Сунца и Месеца први је објаснио грчки научник Талес, око 585 године пре наше ере.

... глачање чувеног дијаманта „Јужна звезда" стајало је 80.000 златних марака. Углачани камен био је упола мањи од сировог.

... шира јавност сазнала је за алуминијум тек за време Светске изложбе у Паризу, 1852 године. У то време алуминијум је називан „сребром од глине".

... Белгија је добила име по племену Белга, које је живело на њеној данашњој територији у доба кад су Римљани освајали Галију. Белге први помиње Јулије Цезар.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

НЕДОВРШЕНА СЛИКА

Оба гладна
жапца жмире
на комарца
и лептире,
ал' не мичу,
јер се боје,

ако деца
тачке споје,
биће птица
белопера,
па ће жапце
да отера.

ЈЕДНА ГЛАВА СА ДВА ЛИЦА

Овако је мајстор Таса,
а обратно шегрт Васа.

Дашто ми ти дашто?

Латиницу ако знате,
наћи ћете у њој слово
којим крсте непознате,
ал' ће бити нешто ново
унатрашке кад читате.
Један зимски спорт ће бити,
лако ћете погодити.

(икс — ски)

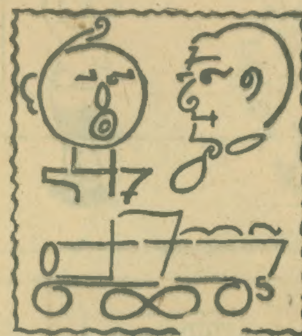
☆

Друмска справа нарочита
насипом се увек ваља.
Унатрашке кад се чита,
значи оног ко се каља.

(ваљак — каљав)

ЦРТЕЖ ОД ЦИФАРА

Ове три слике нацртане су цифрама од 1 до 10. Покушајте и ви да нацртате нешто слично, такође помоћу цифара!

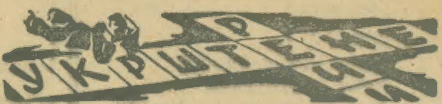

Лопта од крпа

Није тешко начинити лопту. У свакој кући има отпадака од чохе, штофа и крпа од старих хаљина. Од таквих комадића скројте шест једнаких парчади као што показује прва слика, само, наравно, три-четири пута већа него што су на слици. Ту парчад лепо ушијте једно за друго, али при састављању два последња оставите мањи отвор. Сад преврните сашивену кесицу на „лице", па кроз отвор угурајте доста вате или вуне,

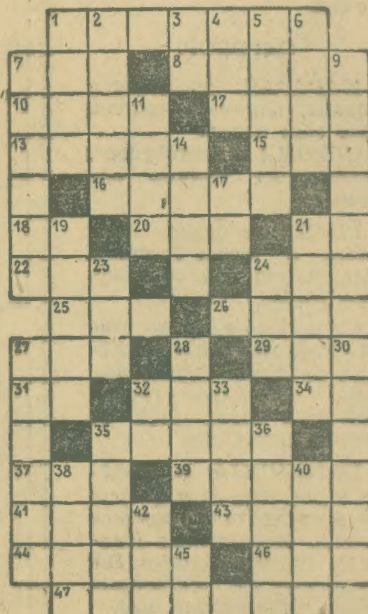

а још је најбоље и најлакше ако је напуните струготинама, којих има на свакој дрвари. Пуни се дотле док лопта не добије потпуну округлину, а тада се ушије и онај отвор и — лопта је готова.

Водоравно: 1) град на Дунаву; 7) наш шаховски мајстор; 8) покрајина у Француској; 10) наша река: 12) притока Средоземног Мора; 13) планински ланац у Сирији: 15) упитна свеза; 16) електрични спроводник: 18) хемиски знак за иридијум; 20) папагај; 21) лична заменица;23) врста тканине; 24) столеће; 25) врста јелена; 26) један месец: 27) острво на Јадрану; 29) део тела; 31) лична заменица; 32) холандски сликар из 17 века 34) грчко слово; 35) дворац; 37) врста врбе; 39) више заравњено земљиште; 41) чиста тежина; 43) рибарска мрежа; 44) река у Славонији; 46) свеза; 47) малокрвност.

Усправно: 1) пустиња у Азији; 2) град у Канади; 3) кошница; 4) наш највећи рудник бакра; 5) бања у Швајцарској; 6) новчани израз вредности робе; 7) град у Немачкој; 9) град у Норвешкој; 11) повреда; 14) драма од Ибзена; 17) афирмација; 19) место на Јадрану; 21) један хемиски елемент; 23) тениски термин; 24) дивља животиња; 27) чувени италијански композитор из 19 века; 28) шатор за летовање у природи; 30) наша планина; 32) свеза; 33) дворана; 35) мали залив; 36) један метал; 38) македонско женско име; 40) личност из Ћосићевог романа „Корени"; 42) показна заменица; 45) део коњске опреме.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) иб; 3) Влах; 5) призив; 7) ала; 9) јеж; 10) гиг; 11) мапа; 12) ав; 13) ован; 14) Аладар; 17) етан; 18) уторак; 20) обол; 21) ре; 23) капи; 24) кер; 25) ови; 26 ока; 27) Асмара; 30) Ирма; 31) ка.

Усправно: 1) или; 2) баз; 3) враг; 4) Хијавана; 5) Плива; 6) вепар; 7) ага; 8) Жан; 11) модар; 15) летописи; 16) атоли; 18) убава; 19) Крека; 20) ока; 22) срг; 24) кора; 28) мрк; 29) ама.

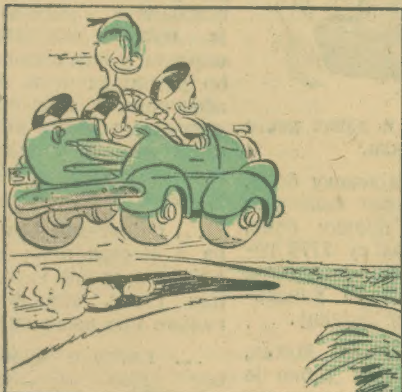

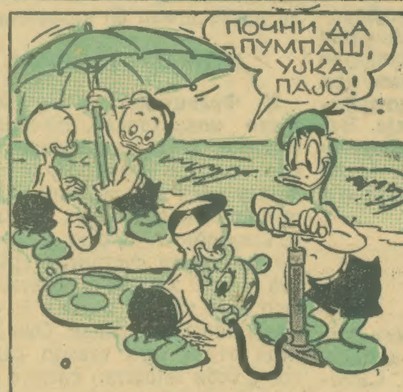

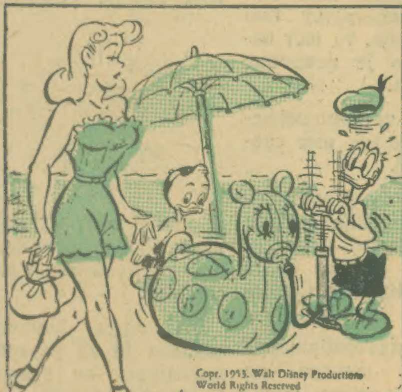

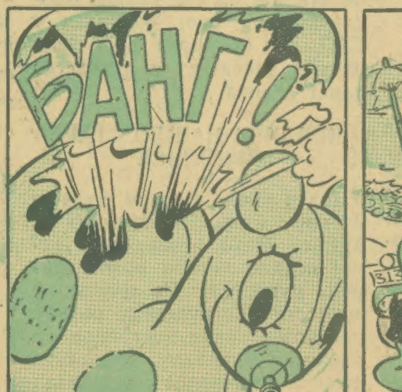

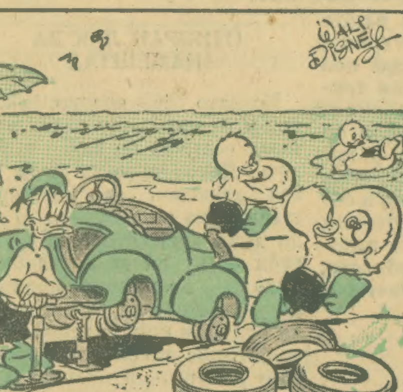

СПЕЦИЈАЛИСТА

Лекар: Добро сте урадили што сте се за ту своју болест обратили баш мени. Ја у томе имам пуно искуства.

Мики: Сигурно сте је дуго проучавали?

Лекар: Како да нисам. Већ двадесет година патим од ње.

НИ ЈЕДНО НИ ДРУГО

Белка: Кад су ме на суду упитали колико ми је година, нисам могла одмах да се сетим да ли ми је 25 или 26.

Хорације: И шта си казала?

Белка: Двадесет и две.

АКО ЛАЖЕ КОЗА...

Паја: Мики, решио сам да ти прочитам овај свој спев. Ти ћеш бити први који ћеш га чути.

Мики: А откуд ти онда та модрица испод ока ако сам ја први?

ЈАК КАРАКТЕР

— Зар никад нисте зажелели да се окупате? — пита лекар Перу Ждеру.

— Јесам, али ја сам навикао да обуздавам своје жеље!

Који је ОДГОВОР тачан

КАРАГАН је:
град у Малој Азији
животиња
врста запреге
јак ветар

ПЕРОМА је:
ароматична биљка
река у Италији
личност из једне Шекспирове трагедије
болест

ГВАКО је:
једна подврста гаврана
конзул у старом Риму
лек
део одеће

СМАЛТА је:
врста стакла
град на Кипру
зидарски алат
биљка

ХЕРЦИНИЈА је:
женско име
планина
музички инструмент
лековита биљка

БУЧАНКА је:
стара игра
део одеће
планина
река.

ОДГОВОР:

КАРАГАН је степска лисица, нарочито цењена због свог крзна.

ПЕРОМА је оштећеност, осакаћеност чулних органа.

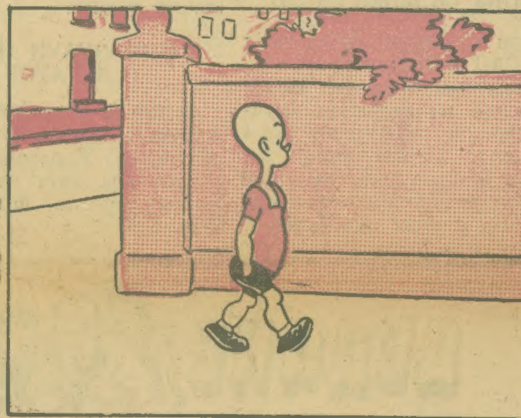
ГВАКО је биљка која расте у Новој Гранади. Служи као лек од змијског уједа.

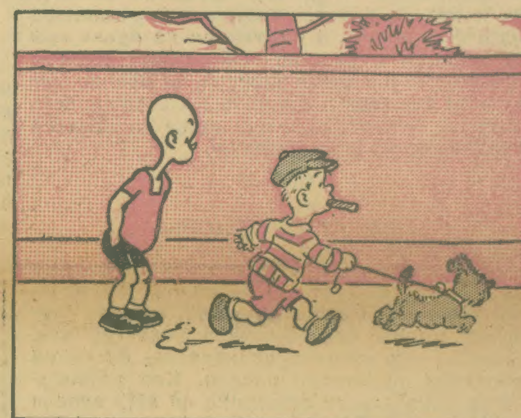
СМАЛТА је плаво стакло које се добија топљењем пржених кобалтових руда. Истуцано, служи као лепа плава боја за бојење порцелана.

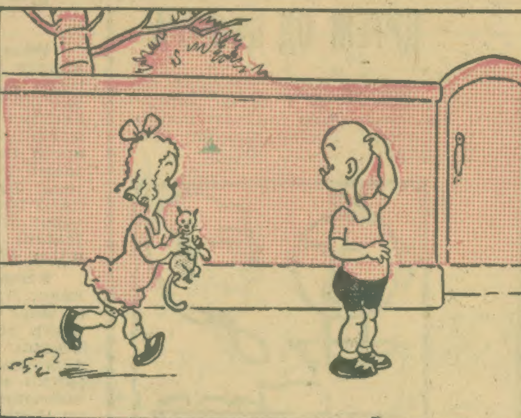
ХЕРЦИНИЈА је огромна шума која је у Старом веку захватала крајеве између Херцинских Планина, Рајне и Ардена. Њени остаци су: Тиринишка Шума, Шварцвалд итд.

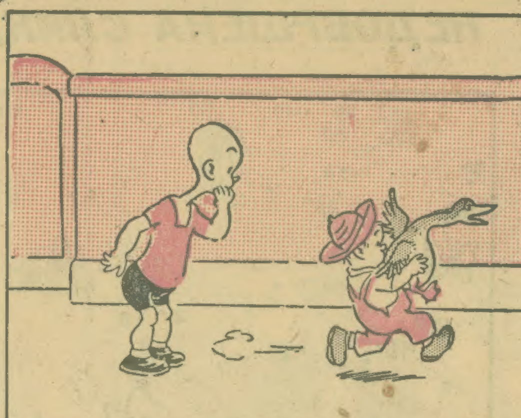
БУЧАНКА је девојачка капа од црвене чохе, округла, на кришке. Носила се у Левчу. Сада је изобичајена.

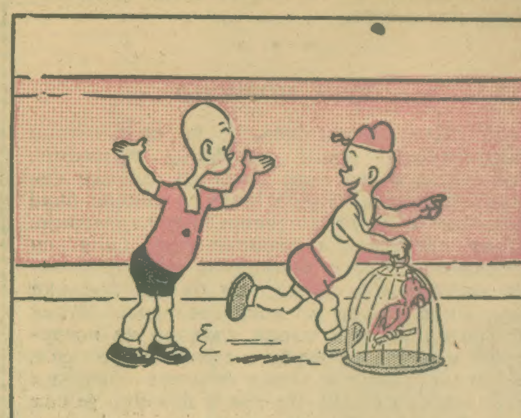

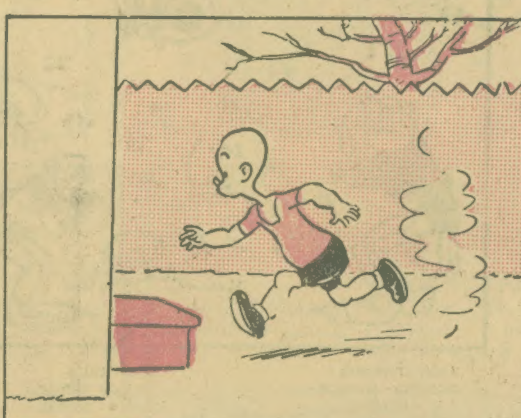

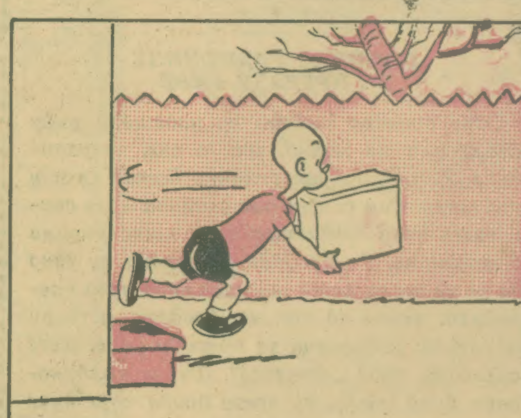

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", Штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82,пошт. фах 124 — Претплата за нашу земљу: годишња 700, полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. Рукописи се не враћају